Chalil Džibrán

JEŽÍŠ

Syn člověka

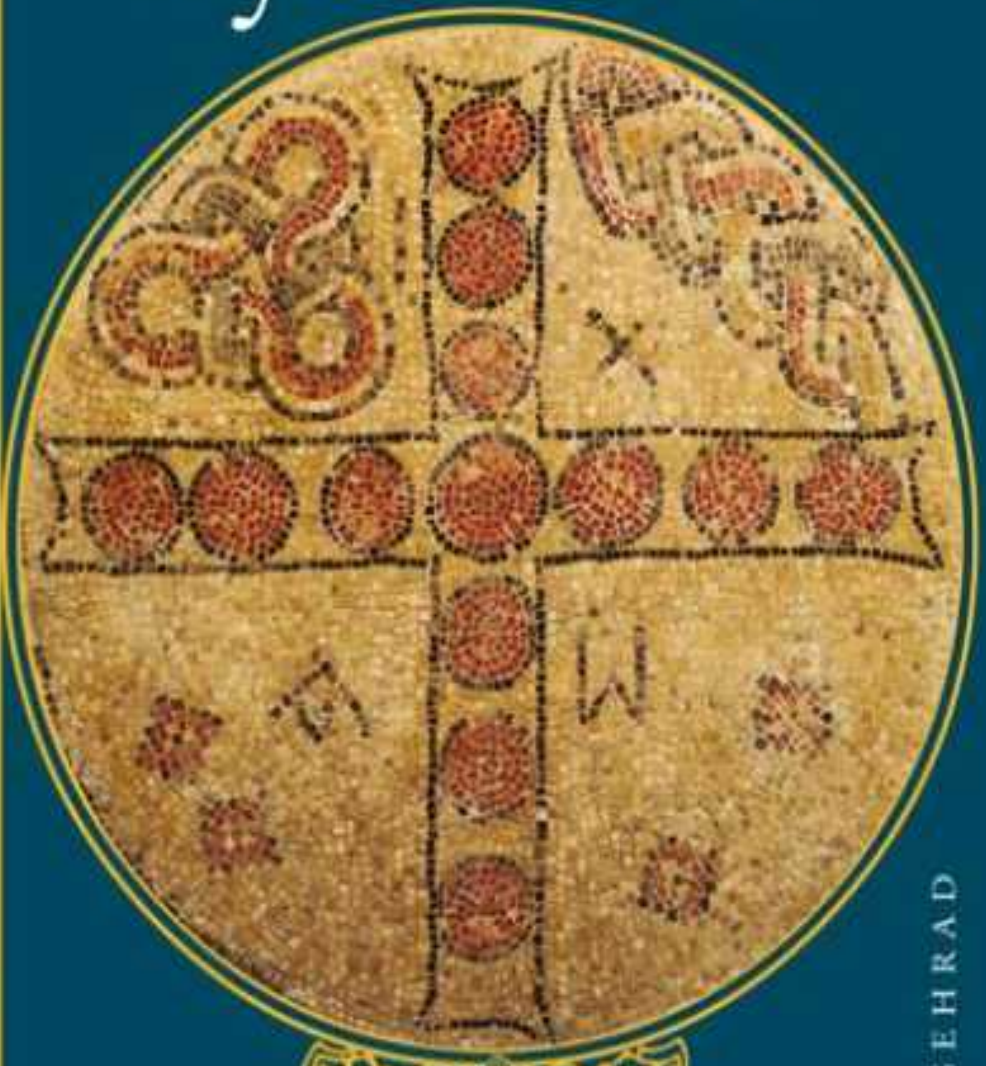

VYŠEHRAD

Na přebalu:
Část mozaiky na podlaze kostela v Chacor Ašdod
se zdobným křížem v kruhu,
mezi jehož rameny jsou litery I, X (Iesus Christos)
a A ω (první a poslední litera řecké alfabety alfa a omega).

EDICE MOZAIKA
Z anglického originálu Jesus the Son of Man. His Words and His Deeds as Told and Recorded by Those Who Knew Him, vydaného nakladatelstvím Alfred A. Knopf v New Yorku roku 2000, přeložila Marie Čapková
Přebal, vazbu a grafickou úpravu
navrhla Hana Blažejová
Odpovědný redaktor Jaroslav Vrbenský
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2013 jako svou 1145. publikaci
Vydání v elektronickém formátu pdf první,
podle 1. vydání v tištěné podobě.
Doporučená cena E-knihy 120 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

Translation © Marie Čapková, 2012

ISBN 978-80-7429-372-6

JAKUB, SYN ZEBEDEŮV

O KRÁLOVSTVÍCH SVĚTA

Jednoho jarního dne toho roku stál Ježíš na jeruzalémském tržišti a promlouval k zástupům o nebeském království. Písařům a farizeům vyčítal, že těm, kdo po království touží, kladou do cesty pasti a kopou jim jámy, a odsuzoval je za to. V davu byla skupina mužů, kteří farizeje a písaře hájili a chtěli na Ježíše i na nás vztáhnout ruku. Ježíš jim však šel z cesty. Otočil se a zamířil k severní městské bráně. Řekl nám: „Má hodina ještě nepřišla. Než se tomuto světu vydám, musím vám toho ještě mnoho říct a mnohé vykonat." Pak řekl s radostí a smíchem v hlase: „Vyrazme do Severní země vstříc jaru. Vydejte se se mnou do hor, neboť zima pominula a sněhy libanonské sestupují do údolí a prozpěvují s potoky. Pole a vinice zahnaly spánek a chystají se pozdravit slunce zelenými fíky a křehkými hrozny."

Vedl nás a my jej následovali, onoho i dalšího dne. A odpoledne třetího dne jsme vystoupali na vrchol hory Chermón. Ježíš tam stál a pohlížel na města v nížině. Tvář se mu rozzářila jako žhavé zlato, rozpřáhl paže a pravil: „Pohleďte na zemi v zeleném hávu, jak ji potoky protkávají stříbrem. Země je vskutku krásná a krásné je vše, co je na ní. Za tím vším, co vidíte, je však království, ve kterém budu

panovat já. A pokud se pro ně rozhodnete, a pokud si to skutečně budete přát, vejdete do něj také a budete panovat se mnou. Já ani vy nebudeme mít zahalenou tvář. V ruce nebudeme svírat žezlo ani meč. Naši poddaní nás budou v míru milovat a nebudou se nás bát."

Tak mluvil Ježíš, a já jsem se stal rázem slepý ke všem pozemským královstvím a ke všem městům s hradbami a věžemi. V srdci jsem si jen přál následovat Mistra do jeho království. V tu chvíli vystoupil Jidáš Iškariotský. Postavil se před Ježíše a řekl: „Pohleď, jak jsou království světa mocná. A přece Davidova a Šalomounova města zvítězí nad Římany. Pokud se staneš králem Židů, budeme ti stát po boku s mečem a štítem v ruce a cizince přemůžeme."

Když to však Ježíš uslyšel, obrátil se k Jidášovi s tváří plnou hněvu. Hlasem strašným jako burácení hromu z nebe řekl: „Odstup ode mne Satane. Myslíš si snad, že jsem celá ta léta čekal jen na to, abych se na den chopil vlády nad mraveništěm? Můj trůn svým zrakem nespatříte. Cožpak má ten, jehož křídla obemykají zemi, hledat přístřeší v opuštěném a zapomenutém hnízdě? Má být živý uctíván a oslavován nositeli rubášů? Moje království není z tohoto světa. Mé sídlo není vystavěno na lebkách vašich praotců. Pokud hledáte něco jiného než království ducha, bylo by lépe, abyste mě tu nechali a sestoupili do jeskyně mrtvých, kde korunované hlavy z dávných časů stále kralují ve svých hrobkách a kostem vašich předků

stále udělují hodnosti. Troufáš si snad pokoušet mě bezcennou korunou, vašimi trny, když mé čelo prahne po Plejádách? Nebýt snu zapomenutého pokolení, nedopustil bych, aby nad mou trpělivostí vyšlo slunce, ani aby vám měsíc do cesty vrhl můj stín. Nebýt matčiny lásky, strhl bych ze sebe povijan a uprchl zpět do vesmíru. A nebýt smutku vás všech, nezůstal bych, abych se rmoutil. Kdo jsi a čím jsi, Jidáši Iškariotský? A proč mě pokoušíš? Skutečně jsi mě zvážil a změřil? Domníváš se, že se hodím k tomu, abych vedl legie trpaslíků a řídil vozy bezduchých proti nepříteli, který rozbil stany jen v tvé nenávisti a nikam netáhne leda v tvých obavách? Kolem mých nohou se plazí příliš mnoho červů, já za ně však bojovat nebudu. Jsem unaven tou fraškou, unaven soucitem s těmi plazivými živočichy, kteří mě pro to, že se odmítám nastěhovat mezi jejich střežené hradby a věže, považují za zbabělce. Je mi líto, že budu muset prokazovat slitování až do samého konce. Kéž bych tak mohl své kroky namířit do velkodušnějšího světa, obývaného velkodušnějšími lidmi. Jak bych to ale mohl udělat? Vaši kněží a váš císař chtějí mou krev. Dříve než odejdu, dosáhnou svého. Nemám v úmyslu bránit výkonu práva, ani být v čele pošetilosti. Nechť se hloupost množí, až se vyčerpá svým vlastním potomstvem. Nechť slepí zavedou slepé k jámě. Nechť mrtví pohřbívají mrtvé, až se zem zalkne vlastními hořkými plody. Mé království není z tohoto světa. Nastane tam, kde se dva nebo tři z vás

sejdete v lásce a úžasu nad krásou života, v radosti a ve vzpomínce na mě.“ Pak se znenadání obrátil na Jidáše a řekl mu: „Odstup ode mě, člověče. Tvá království do mého království nikdy patřit nebudou.“

Padl soumrak. Obrátil se k nám a řekl: „Sejděme již, noc přichází. Projděme se ve světle, dokud tu je s námi.“ Pak začal sestupovat z kopců a my šli za ním. Jidáš nás sledoval zpovzdálí. Když jsme sestoupili do nížiny, byla noc. Tomáš, syn Diofanův, mu řekl: „Mistře, setmělo se a už není vidět na cestu. Je-li to tvá vůle, doveď nás ke světlům tamté vesnice. Možná nám tam dají maso a poskytnou přístřeší.“ Ježíš Tomášovi odpověděl: „Když jste strádali hladem, dovedl jsem vás na výšiny a do nížiny jsem vás přivedl ještě s větším hladem. Tuto noc však s vámi nemohu zůstat. Chci být sám.“ Pak vystoupil Šimon Petr a řekl: „Mistře, nenech nás jít tmou samotné. Dovol nám, ať s tebou můžeme zůstat na této pěšině. Když s námi zůstaneš, noc a její stíny se dlouho nezdrží a brzy nás zastihne ráno.“ Ježíš odpověděl: „Tuto noc mají lišky své nory a ptactvo nebeské svá hnízda, ale syn člověka nemá, kde by na zemi hlavu složil. Chci být teď sám. Pokud se se mnou budete chtít setkat, najdete mě opět u jezera, kde jsem vás našel.“

Pak jsme jej s těžkým srdcem opustili, nechtěli jsme totiž od něj odejít. Mnohokrát jsme se zastavili a otočili se za ním. Viděli jsme, jak v osamělém majestátu směřuje na západ. Jediný mezi námi, kdo se neohlédl, aby jej spatřil v jeho osamělosti, byl Jidáš

Iškariotský. Od toho dne byl Jidáš zasmušilý a odměřený. A já jsem si pomyslel, že hluboko v jeho očích číhá nebezpečí.

O JEŽÍŠOVĚ NAROZENÍ

Syn mé dcery Ježíš se narodil zde v Nazaretu v lednu. Tu noc, kdy se narodil, nás navštívili muži z východu. Byli to Peršané. Přišli do Esdrelonu s karavanami Midjánců, které směřovaly do Egypta. A protože nenašli místo v hostinci, vyhledali přístřeší v našem domě. Přivítala jsem je a řekla: „Mé dceři se dnes v noci narodil syn. Jistě mi odpustíte, když vás nebudu obsluhovat tak, jak se to na hostitelku patří." Poděkovali mi za poskytnuté přístřeší. Když se navečeřeli, řekli mi: „Rádi bychom viděli to novorozené dítě." Mariin syn byl krásný na pohled a ona byla také hezká.

Když Peršané Marii a dítě spatřili, vyňali ze svých brašen zlato, stříbro, myrhu a kadidlo, a položili to všechno dítěti k nohám. Pak padli k zemi a modlili se jazykem, jemuž jsme nerozuměli. Když jsem je vedla do ložnice, kterou jsem pro ně připravila, byli jako u vytržení nad tím, co spatřili.

Když nastalo ráno, rozloučili se před svou další cestou do Egypta. Při loučení mi však řekli: „Ač je dítě jen den staré, spatřili jsme v jeho očích světlo našeho boha a na jeho ústech jsme uviděli jeho úsměv. Žádáme vás, abyste ho chránili. On pak ochrání vás

všechny.“ Poté nasedli na velbloudy a už jsme je nikdy nespatřili.

Marie měla sice ze svého prvorozeného radost, mnohem více však byla naplněna údivem a úžasem. Chvíli se dívala na dítě, pak se odvrátila k oknu a hleděla do dálky na nebe, jako by měla vidění. Mezi srdcem jejím a mým byla celá údolí.

Chlapec prospíval tělesně i duševně, byl ale jiný než ostatní děti. Byl odtažitý a těžko zvladatelný. Nesměla jsem na něj vztáhnout ruku. Všichni lidé v Nazaretu jej však milovali a já jsem ve svém srdci věděla proč. Často nám bral jídlo a dával je kolemjdoucím. A pamlsky ode mě rozdal jiným dětem dříve, než je sám ochutnal. Lezl na stromy v mém sadu, aby natrhal ovoce. Nikdy je však sám nejedl. Závodil s ostatními hochy a někdy, když byl rychlejší než oni, záměrně zpomalil, aby proběhli cílem dříve než on.

Někdy, když jsem jej ukládala ke spánku, říkal: „Řekni matce a ostatním, že to jen moje tělo bude spát. Moje mysl bude s nimi, dokud se nesetkají s ránem.“ Jako chlapec vyřkl ještě mnoho dalších podivuhodných slov, ale jsem už stará a nepamatuji si je. Nyní mi říkají, že už jej nikdy neuvidím. Jak tomu mám však uvěřit? Stále slyším jeho smích, a dupot jeho nohou, když pobíhal po mém domě. A vždy když políbím dceru na tvář, jako by se mi do srdce vrátila jeho vůně a jako bych ve svých pažích svírala jeho tělo.

Není to však zvláštní, že má dcera se mnou o svém prvorozeném nemluví? Někdy se zdá, jako bych po něm toužila více já než ona. Tváří v tvář dni stojí pevně, jako by byla ulita z bronzu, kdežto mé srdce taje a stéká v proudech. Možná ví něco, co já ne. Kéž by mi to řekla.

O JEŽÍŠOVĚ ŘEČI

Co mám povědět o jeho promluvách? Na Ježíšovi jako by bylo něco, co jeho slovům propůjčovalo sílu a podmaňovalo si ty, kdo mu naslouchali. Byl pohledný a měl rozjasněnou tvář.

Muži a ženy byli mnohem více zaujati formou jeho projevu než jeho obsahem. Někdy promlouval silou ducha a ten duch měl nad těmi, kdo jej slyšeli, moc. Za svého mládí jsem slyšel promlouvat římské, aténské i alexandrijské řečníky. Mladý Nazaretský se ovšem žádnému z nich nepodobal. Zatímco oni umně skládali slova, tak aby lahodila sluchu, když jste uslyšeli jeho, duše vás opustila a vydala se do neznámých krajů. Vypravoval příběhy a uváděl podobenství. Takové příběhy a podobenství jako ty jeho v Sýrii nikdo předtím neslyšel. Jako by je splétal z ročních dob, stejně jako čas splétá roky a pokolení.

Příběhy začínal takto: „Oráč vyšel na pole, aby rozséval sémě." Nebo: „Byl jeden bohatý muž, který měl mnoho vinic." Nebo: „Pastýř počítal večer své ovce a zjistil, že jedna chybí." Taková slova jeho posluchače navracela k jejich přirozenému já a do dávnověku jejich dní. Hluboko v srdci jsme všichni oráči a všichni milujeme vinice. A na pastvinách naší paměti kráčí pastýř, stádo a ztracená ovce. A je tam také

Znal původ našeho staršího já a nepřetržité vlákno, ze kterého jsme utkáni. Řečtí a římští řečníci ke svým posluchačům promlouvali o životě, tak jak se jeví mysli. Nazaretský promlouval o touze, která sídlí v srdci. Oni život viděli jen o trochu jasněji než já nebo ty. On viděl život ve světle božím. Často mě napadá, že k davu promlouval, jako by hora mluvila k nížině. A v jeho řeči byla síla, kterou aténští a římští řečníci nevládli.

O PRVNÍM SETKÁNÍ S JEŽÍŠEM

Poprvé jsem jej spatřila v měsíci červnu. Právě se procházel v pšeničném poli, když jsem šla kolem se svými služkami. Byl sám. Rytmus jeho kroků byl jiný než kroky ostatních mužů a pohyby jeho těla se nepodobaly ničemu, co jsem do té doby viděla. Takovým způsobem muži po zemi nechodí. Přitom dokonce ani dnes nevím, zda kráčel rychle nebo pomalu. Mé služebné si na něj ukazovaly prstem a plaše si něco jedna druhé šeptaly. Já jsem na chvíli zpomalila své kroky a zvedla jsem ruku na pozdrav. Neobrátil však ke mně tvář a nepodíval se na mě. A já jsem jej nenáviděla. Cítila jsem se zahnaná do kouta a byla mi zima, jako bych uvízla v závěji. A třásla jsem se.

Tu noc jsem jej spatřila ve snách. Řekli mi pak, že jsem křičela ze spaní a zmítala sebou.

Znovu jsem jej spatřila oknem v měsíci srpnu. Seděl ve stínu cypřiše na druhé straně zahrady. Nehýbal se, jako by byl vytesán z kamene, podoben sochám v Antiochii a dalších městech na severu. A můj otrok, Egypťan, za mnou přišel a řekl: „Ten muž je tu zase. Sedí na druhém konci zahrady."

Upírala jsem na něj své zraky a duše se ve mně rozechvěla, neboť byl krásný. Jeho tělo bylo jedinečné a každá část jako by milovala všechny ostatní části.

Oblékla jsem se do šatů z Damašku, vyšla jsem z domu a kráčela k němu. Přitahovala mě k němu má osamělost nebo jeho vůně? Byl to hlad v mých očích, které toužily po půvabu, nebo to jeho krása vyhledala světlo mých očí? Ani dnes to nevím. Šla jsem k němu ve svých navoněných šatech a zlatých sandálech, které mi dal římský kapitán, ano právě v těch sandálech. Když jsem k němu přišla, řekla jsem mu: „Dobré ráno přeji."

A on odpověděl: „Dobré ráno i tobě, Miriam." Podíval se na mě a jeho oči noci mě spatřily tak, jako mě nespatřil žádný člověk. Náhle jsem byla jako nahá a styděla jsem se. Vždyť však řekl jen: „Dobré ráno i tobě."

Pak jsem se jej zeptala: „Vejdeš do mého domu?" Odpověděl: „Cožpak už nejsem v tvém domě?" Tehdy jsem nevěděla, co tím myslí, nyní to však vím. Řekla jsem: „Nepojíš se mnou chleba a vína?" On odvětil: „Ano, Miriam, ale ne teď."

Ne teď, ne teď, řekl. A v oněch dvou slovech byl hlas moře, větru a stromoví. Když je vyslovil, promluvil život ke smrti. Neboť já jsem, můj příteli, byla mrtvá. Byla jsem žena, která se rozešla se svou duší. Žila jsem odděleně od tohoto já, které nyní vidíš. Patřila jsem všem mužům a zároveň žádnému. Nazývali mě nevěstkou a ženou posedlou sedmi ďábly. Proklínali mě, a záviděli mi. Když však na mě pohlédly jeho oči úsvitu, všechny hvězdy mé noci vybledly, a ze mě se stala Miriam, jen Miriam, žena, která se ztratila z očí známého světa a nyní se ocitla v nových místech.

Znovu jsem mu řekla: „Vejdi do mého domu a poděl se se mnou o chléb a víno.“ Zeptal se mě: „Proč chceš, abych byl tvým hostem?“ Řekla jsem: „Prosím tě, abys vešel do mého domu.“ Volalo na něj vše, co ve mně bylo zemí a nebem. Pohlédl na mě svýma jasnýma očima a řekl: „Máš mnoho milenců, a přesto tě miluji jen já. Jiní muži ve tvé blízkosti milují sami sebe. Já tě však miluji pro tebe samotnou. Jiní muži v tobě vidí krásu, která vybledne dřív než jejich roky. Já však v tobě vidím krásu, která nevybledne. A až přijde podzim tvých dní, ta krása se nebude bát pohlédnout na sebe do zrcadla a nebude zraněna. „Jen já v tobě miluji to neviditelné.“

Pak tiše řekl: „Teď jdi. Jestli je tento cypřiš tvůj a ty si nepřeješ, abych seděl v jeho stínu, vydám se na cestu.“

Zapřísahala jsem jej: „Mistře, vejdi do mého domu. Zapálím na tvou počest kadidlo a pro tvé nohy uchystám stříbrné umyvadlo. Jsi cizinec, ale přesto nejsi cizí. Snažně tě prosím, vejdi do mého domu.“ Vstal, podíval se na mě stejně, jako roční období shlížejí na pole a usmál se. Řekl znovu: „Všichni muži tě milují kvůli sobě samým. Já tě miluji pro tebe samotnou.“ A pak odešel. Žádný jiný muž nekráčel tak jako on. Zavanul mou zahradou východní vánek nebo to byla bouře, která otřese vším do základů? Netušila jsem, ale onoho dne zabil soumrak v jeho očích ve mně draka, a já jsem se stala ženou, stala jsem se Miriam, Miriam z Magdaly.

FILEMON, ŘECKÝ LÉKÁRNÍK

O VELKÉM LÉKAŘI JEŽÍŠI

Nazaretský byl velkým lékařem svého národa. Žádný jiný člověk toho o našich tělech, jejich částech a vlastnostech nevěděl tolik. Hojil ty, kdo byli stiženi nemocemi, které byly Řekům a Egypťanům neznámé. Říká se, že dokonce křísil k životu i mrtvé. Ať už to je pravda, či nikoli, svědčí to o jeho moci, poněvadž jen tomu, kdo učinil velké věci, se připisují věci největší.

Říká se také, že Ježíš navštívil Indii a Zemi mezi dvěma řekami a že mu tam kněží vyjevili znalost všeho, co se skrývá v naší tělesnosti. Je však možné, že mu ta vědomost byla dána přímo bohy, a nikoli prostřednictvím kněží. To, co zůstávalo lidem skryto celou věčnost, se může jednomu člověku zjevit během chvilky. A Apollón může položit ruku na srdce neznámého a učinit je moudrým.

Mnoho dveří se otevřelo před obyvateli Týru a Théb a také před tímto mužem se otevřelo několik zapečetěných bran. Vstoupil do těla, chrámu duše, a spatřil duchy zlé i dobré, jedny, jak kují pikle proti našim šlachám, a druhé, jak předou jejich úpony. Domnívám se, že nemocné léčil pomocí protikladů a odporu, ovšem způsobem, který je našim filozofům neznámý. Svým ledovým dotykem zastrašil horeč-

ku, až se dala na ústup, a ztuhlé údy překvapil svým vlastním klidem, až se mu poddaly a přestaly bolet. Znal ubývající mízu za zvrásněnou kůrou, jak však na onu mízu dosáhl prsty, nevím. Znal zdravou ocel pod rzí, avšak jak osvobodil meč a nechal jej zazářit, to nikdo neví.

Někdy se mi zdá, že slyšel šeplavou bolest všech věcí, které rostou pod sluncem, a že je pak pozvedal a pomáhal jim nejen tím, co znal, ale také tím, že jim vyjevil jejich vlastní sílu povstat a stát se celými. Být lékařem nijak zvlášť být nechtěl. Zajímal se spíše o náboženství a politiku této země. Je mi to líto, poněvadž je třeba, abychom byli především zdravého těla.

Ach, tito Syřané, když jsou postiženi nějakou nemocí, raději hledají slovo než lék. A je škoda, že největší ze všech jejich lékařů se raději rozhodl stát se pouličním řečníkem.

ŠIMON, ŘEČENÝ PETR

POVOLÁNÍ ŠIMONA A JEHO BRATRA

Když jsem poprvé spatřil svého pána a mistra Ježíše, byl jsem na břehu Galilejského moře. Můj bratr Ondřej byl se mnou. Rozhazovali jsme do moře sítě. Vlny byly vysoké a silné a chytili jsme jen málo ryb. Bylo nám těžko u srdce.

Náhle stál u nás Ježíš, jako by se v tu chvíli zrodil, neviděli jsme jej totiž přicházet. Zavolal nás jménem a řekl: „Jestliže půjdete se mnou, dovedu vás do zátoky, kde se to rybami jen hemží." Když jsem se mu podíval do tváře, vypadla mi síť z rukou, poněvadž se ve mně zažehl plamen a já jsem jej poznal.

Můj bratr Ondřej řekl: „Na těchto březích známe všechny zátoky a víme také, že za větrného dne jako dnes vyplouvají ryby na hlubinu, mimo dosah našich sítí." Ježíš odpověděl: „Pojďte za mnou ke břehům většího moře. Učiním z vás rybáře lidí. A vaše síť nebude nikdy prázdná."

Zanechali jsme člun a sítě a následovali jsme ho. Byl jsem přitahován neviditelnou silou, která jej provázela. Šel jsem bez dechu a plný údivu po jeho boku a můj bratr Ondřej šel celý užaslý za námi. Když jsme šli po písku, osmělil jsem se a řekl mu: „Pane, já a můj bratr tě budeme následovat. Kam ty půjdeš, i my půjdeme. Pokud bys však dnes v noci chtěl ve-

jít do našeho domu, byla by to pro nás velká čest. Nemáme rozlehlý dům a náš strop nesahá do výšky. Usedneš ke skrovnému jídlu. Pokud však přenocuješ v naší chatrči, budeme si připadat jako v paláci. A pokud s námi budeš lámat chléb, budou nám tvou přítomnost závidět sama knížata země.“ Odpověděl: „Dobře, dnes v noci budu vaším hostem.“

V srdci jsem se zaradoval. Šli jsme mlčky za ním, až jsme došli k našemu domu. A když jsme stanuli na prahu, řekl Ježíš: „Pokoj buď tomuto domu a lidem, kteří v něm bydlí.“ Pak vstoupil a my jsme šli za ním. Má žena, matka mé ženy a dcera se mu poklonily. Pak před ním poklekly a políbily mu lem rukávu. Byly velmi překvapené, že právě On, ten vyvolený a milovaný, se stal naším hostem. Viděly jej totiž u řeky Jordánu, když o něm k lidu promlouval Jan Křtitel. Má žena a matka mé ženy začaly hned připravovat jídlo.

Můj bratr Ondřej byl plachý člověk, jeho víra v Ježíše však byla hlubší než má. A má dcera, které tehdy bylo jen dvanáct let, u Ježíše stála a držela se ho za šaty, jako by se bála, že nás opustí a znovu vyjde do noci. Držela se u něj jako ztracená ovce, která našla svého pastýře.

Pak jsme usedli ke stolu a Ježíš lámal chléb a naléval víno. Řekl nám: „Přátelé, stejně jako nás Otec poctil tím, že nám dal tyto dary, poctěte mě teď tím, že se mnou budete sdílet tento pokrm.“ To řekl ještě před tím, než se jídla dotkl, neboť chtěl dodržet